Procesorski sistemi v telekomunikacijah
Zgradba mikroprocesorja

Register

- Pomnilnik, ki je vgrajen v mikroprocesor.
- Hrani podatek, ki je potreben za izvajanje neke operacije,
  ali pa je nastal kot rezultat opravljene operacije
- Zelo hitri – delujejo s frekvenco ure mikroprocesorja.
- Nekateri so dostopni programerju (npr. akumulatorji)
  drugi dostopni samo posredno (npr. programski števec)
  tretji pa sploh ne (npr. register, ki hrani pravkar prebran ukaz).
- Izvedba: skupina flip-flopov (1-bitnih pomnilniških celic)

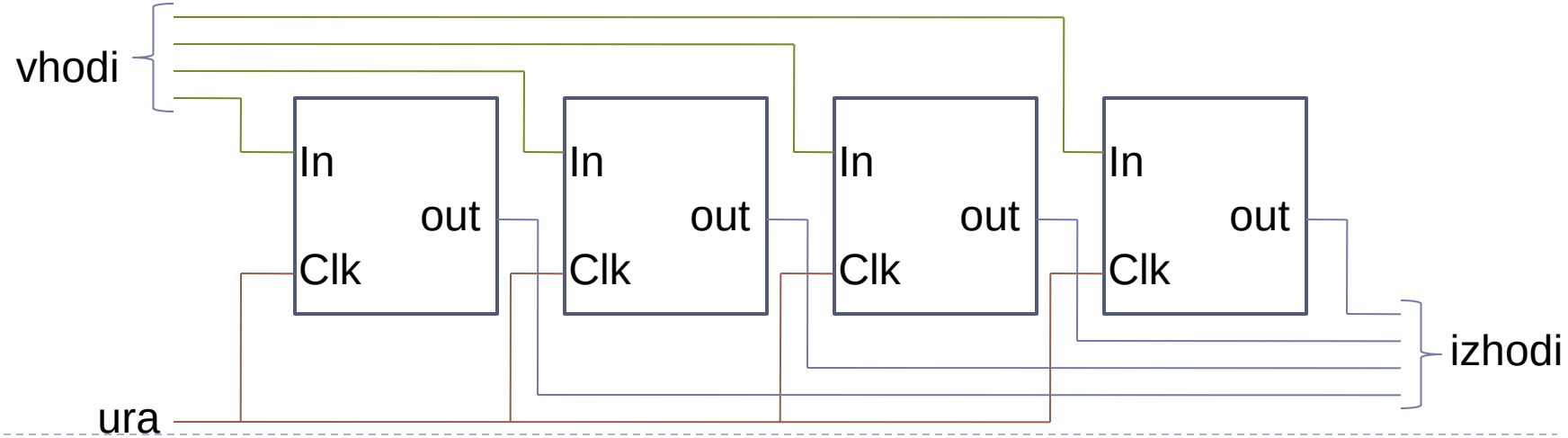

Akumulatorji in sorodni registri

- Akumulatorji
  - hranijo vhodne podatke za računske operacije.
  - v njih se shrani rezultat računske operacije.

  Primer: 68HC11 – dva 8-bitna akumulatorja (A in B)
  Primer: ARM7 – 16 splošnih 32-bitnih registrov (R0-R15)

- Indeksni registri

  Ponavadi namenjeni izračunu naslova v pomnilniku.
  Z njimi so možne le določene operacije (običajno +, -)
  Primer: 16-bitna registra X in Y v 68HC11
  Primer: 14-bitni registri I0-I7 v procesorju ADSP2181

Register stanja

- Biti v tem registru podajajo stanje mikroprocesorja
- Primer: register stanja v 68HC11

8 bitov v registru stanja

N=1	rezultat zadnje operacije je negativen (MSB=1)
Z=1	rezultat zadnje operacije je nič
V=1	zadnja operacija je povzročila preliv
C=1	zadnja operacija je povzročila prenos

- Primer: register stanja (CPSR) v ARM7TDMI jedru

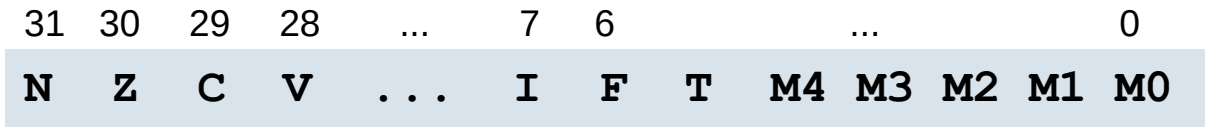

32-bitov

- Register stanja ni nujno neposredno dostopen programerju.

Programski števec

- Program counter (PC)
- Hrani pomnilniški naslov, od koder se bo prebrala naslednja beseda ukaza.
- Mikroprocesorji s podporo za hkratno večnitnost (SMT) imajo več programskih števcev.
- Pri cevovodnih mikroprocesorjih je vrednost PC ob izvajanju ukaza večja od naslova naslednjega ukaza.

ARM7 – en ukaz = 32 bitov = 4 celice = 4 zaporedni naslovi

Ukaz						
1	naloži 1	dekodiraj 1	izvedi 1			
2		naloži 2	dekodiraj 2	izvedi 2		
3			naloži 3	dekodiraj 3	izvedi 3	
…				…	…	…
Urin cikel	1	2	3	4	5	…
PC	x	x+4	x+8	x+12	x+16	…

Sklad (Stack)

- Podatkovna struktura za podatke fiksne širine
  Npr. LPC2138 – 32 bitov, 68HC11 – 8 bitov
- Lahko se hrani v pomnilniku (npr. 68HC11, LPC2138)
  ali pa kar v samem mikroprocesorju (PICxxx)
- Operacija postavljanja na sklad: PUSH
- Operacija jemanja s sklada: POP
- Jemljemo v obratnem vrstnem redu, kot dajemo na sklad.
  Sklad je LIFO struktura (Last In, First Out)
- Velikost sklada (globina, depth) je omejena.
- Položaj (naslov) zadnjega postavljenega elementa v skladu kaže kazalec sklada (Stack Pointer, SP)

Uporaba sklada

- Deluje kot garderoba – ko gremo notri, oddamo obleko (podatke), ko gremo ven, jo vzamemo v obratnem vrstnem redu, kot smo jo oddali.

- Za začasno shranjevanje vsebine registrov med izvajanjem podprogramov (t.j. funkcij v jeziku C)
- Za podajanje parametrov podprogramom
- Za hranjenje naslova, s katerega je bil poklican podprogram (da se lahko vrnemo nazaj, na mesto klica).

Registri 68HC11

- Dva 8-bitna akumulatorja A in B (skupaj 16-biten akumulator D)
- Dva 16-bitna indeksna registra IX in IY
- 16-bitni programski števec (PC) in kazalec sklada (SP)
- 8-bitni statusni register

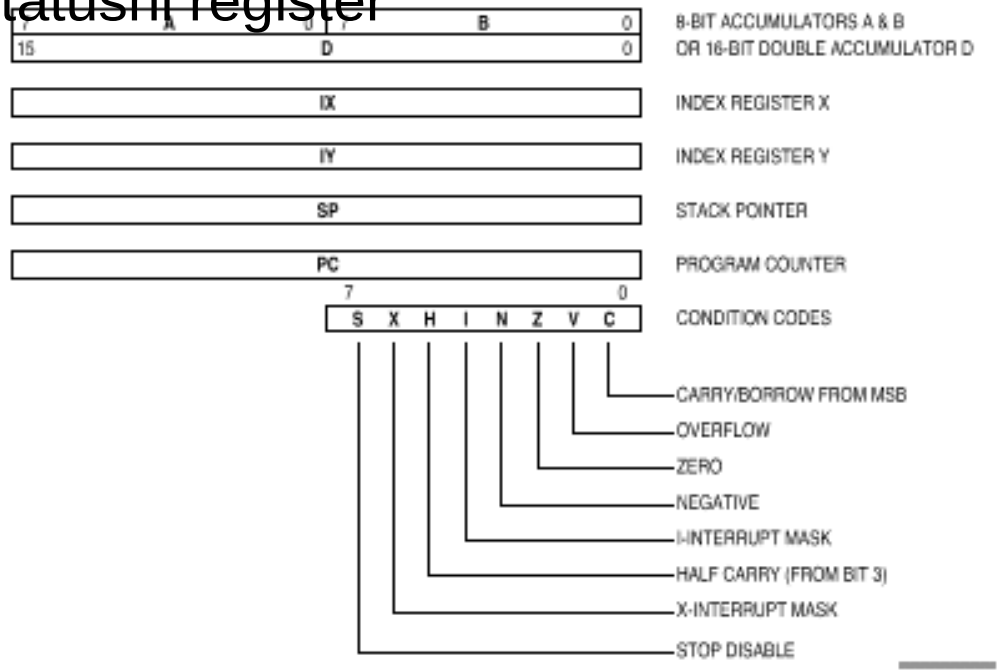

Registri ARM7 …

- Registri so 32-bitni. Vsi (R0-R15) se lahko uporabljajo kot akumulatorji.
- Uporabniški način (User) in privilegirani načini delovanja.
- V uporabniškem (User) in privilegiranem sistemskem (System) načinu
  R0-R15 ... 32-bitni registri
  R15 = PC (programski števec)
  R14 = LR (Link Register, shrani vrednost PC pred skokom v podprogram)
  R13 = SP
  CPSR (Current Program Status Register) = statusni register (32-biten)
- Poleg sistemskega načina (System) so privilegirani načini še FIQ, Supervisor (po resetu, oz SWI prekinitvi), Abort, IRQ, Undefined
  Vsak od teh načinov ima
  - svoj R13 in R14 (svoj LR in SP)
  - svoj SPSR (Saved Program Status Register)
    (shrani vrednost CPSR pred skokom v privilegiran način)
- Način FIQ ima poleg tega še svoje verzije registrov R8-R12

… registri ARM7

System and User	FIQ	Supervisor	Abort	IRQ	Undefined
r0	r0	r0	r0	r0	r0
r1	r1	r1	r1	r1	r1
r2	r2	r2	r2	r2	r2
r3	r3	r3	r3	r3	r3
r4	r4	r4	r4	r4	r4
r5	r5	r5	r5	r5	r5
r6	r6	r6	r6	r6	r6
r7	r7	r7	r7	r7	r7
r8	r8_fiq	r8	r8	r8	r8
r9	r9_fiq	r9	r9	r9	r9
r10	r10_fiq	r10	r10	r10	r10
r11	r11_fiq	r11	r11	r11	r11
r12	r12_fiq	r12	r12	r12	r12
r13	r13_fiq	r13_svc	r13_abt	r13_irq	r13_und
r14	r14_fiq	r14_svc	r14_abt	r14_irq	r14_und
r15 (PC)	r15 (PC)	r15 (PC)	r15 (PC)	r15 (PC)	r15 (PC)

ARM state program status registers

CPSR	CPSR	CPSR	CPSR	CPSR	CPSR
	SPSR_fiq	SPSR_svc	SPSR_abt	SPSR_irq	SPSR_und

= *banked register*

Aritmetično-logična enota (Arithmetic Logic Unit - ALU)

- Vezje za opravljanje operacij
  - aritmetičnih (+, -, včasih tudi * in /)
  - logičnih (AND, OR, EXOR, NOT)
  - pomikov in rotacij bitov
- Običajno izvajajo operacije na celih številih, ki morajo biti kodirana v obliki zapisa z dvojiškim
  n.

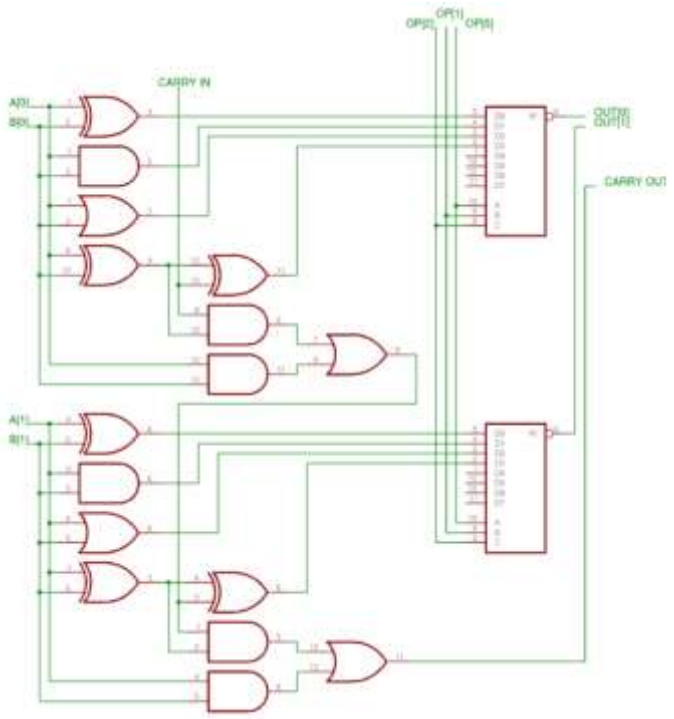

2-bitni ALU, operacije AND, OR, EXOR, +

8-bitni ALU, Texas Instruments SN74AS888

von Neumannova arhitektura

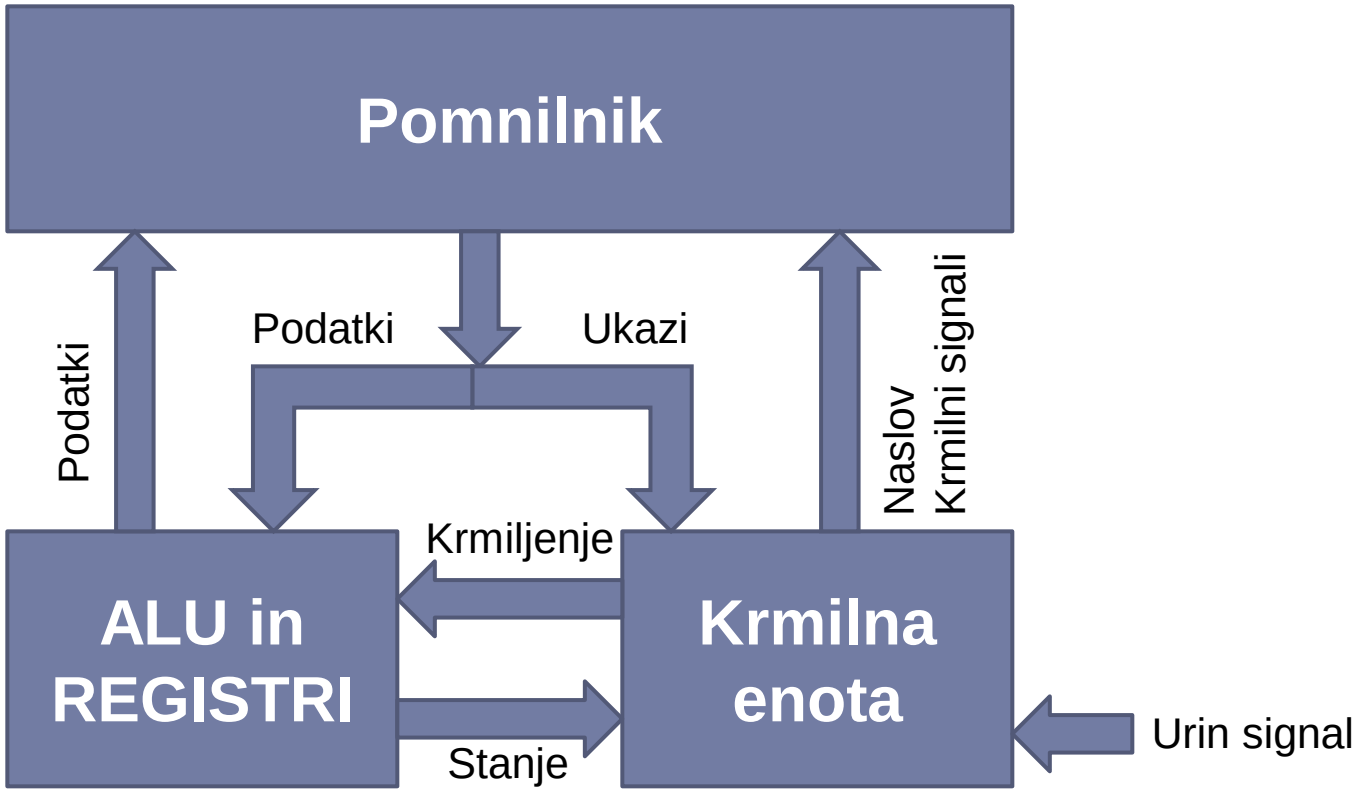

- Čedalje več pomnilnika in čedalje hitrejši procesorji
  Hitrost povezave do pomnilnika ne raste enako hitro.
  von Neumannovo ozko grlo

von Neumannova arhitektura
Primer: Zilog Z80

krmiljenje

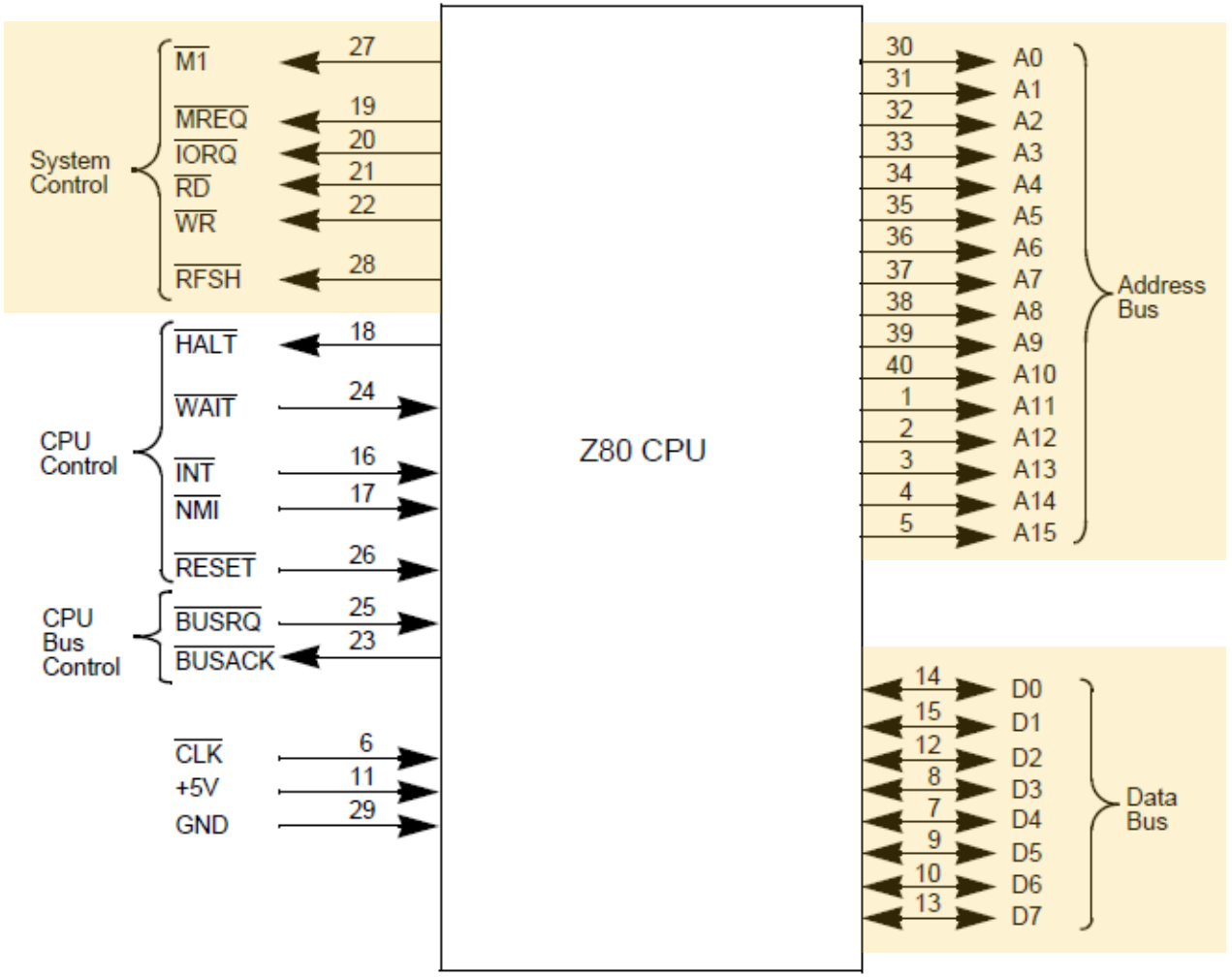

naslov

podatki

Harvardska arhitektura

- Dva ločena naslovna prostora (program in podatki)
- Programski pomnilnik samo beremo

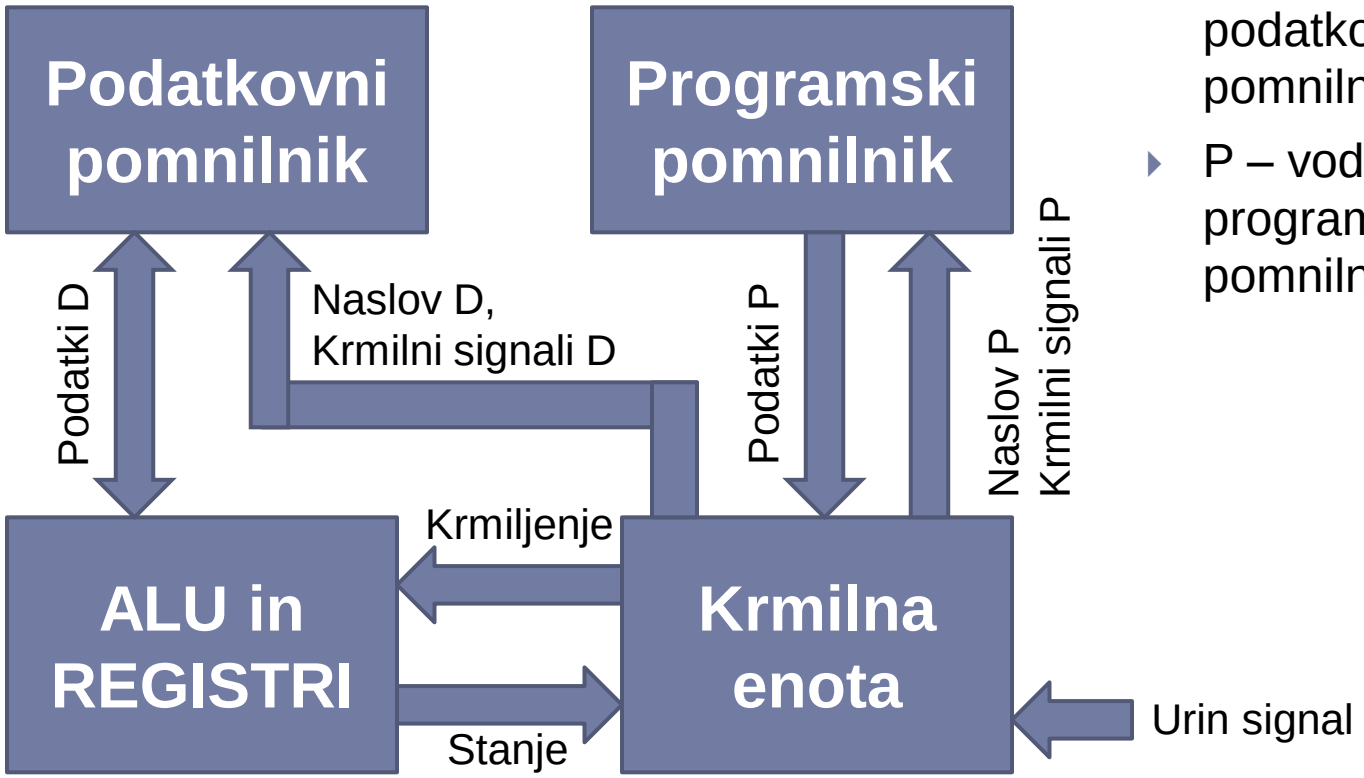

- D – vodilo podatkovnega pomnilnika
- P – vodilo programskega pomnilnika

Harvardska arhitektura
Primer: PIC18F2X2

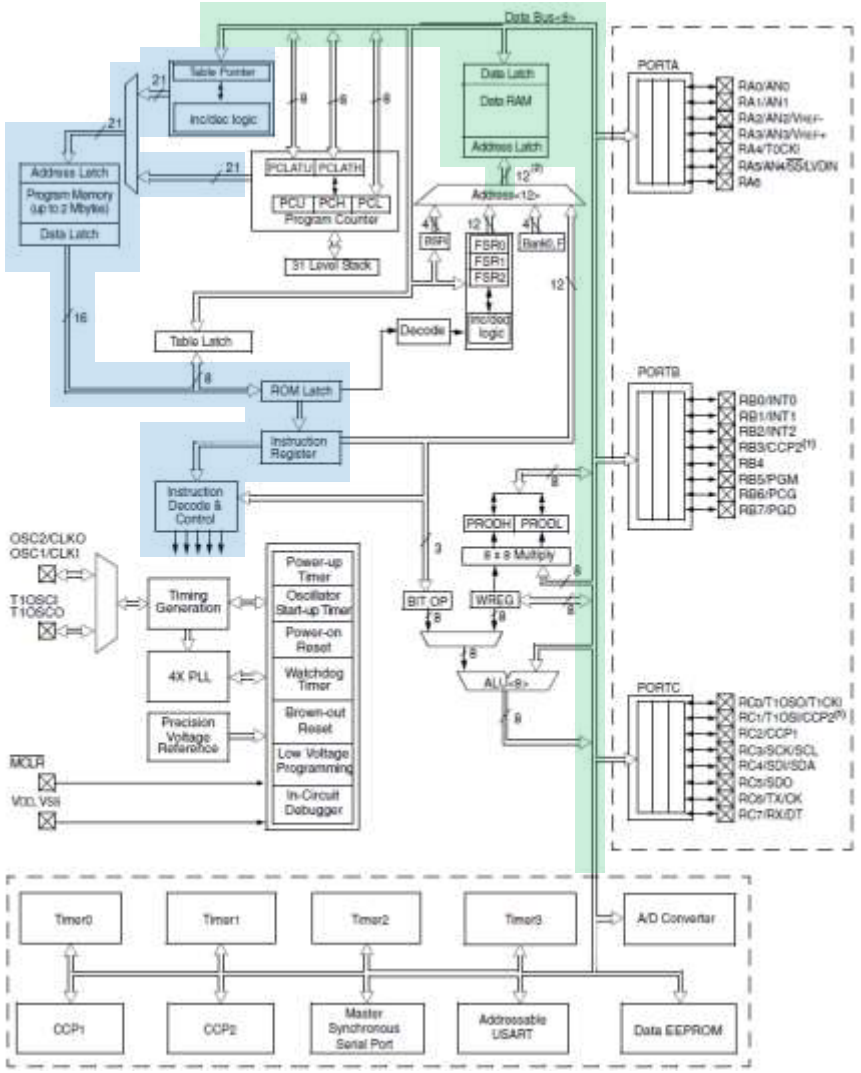

(ne čisto) Harvardska arhitektura
Primer: ADSP2181

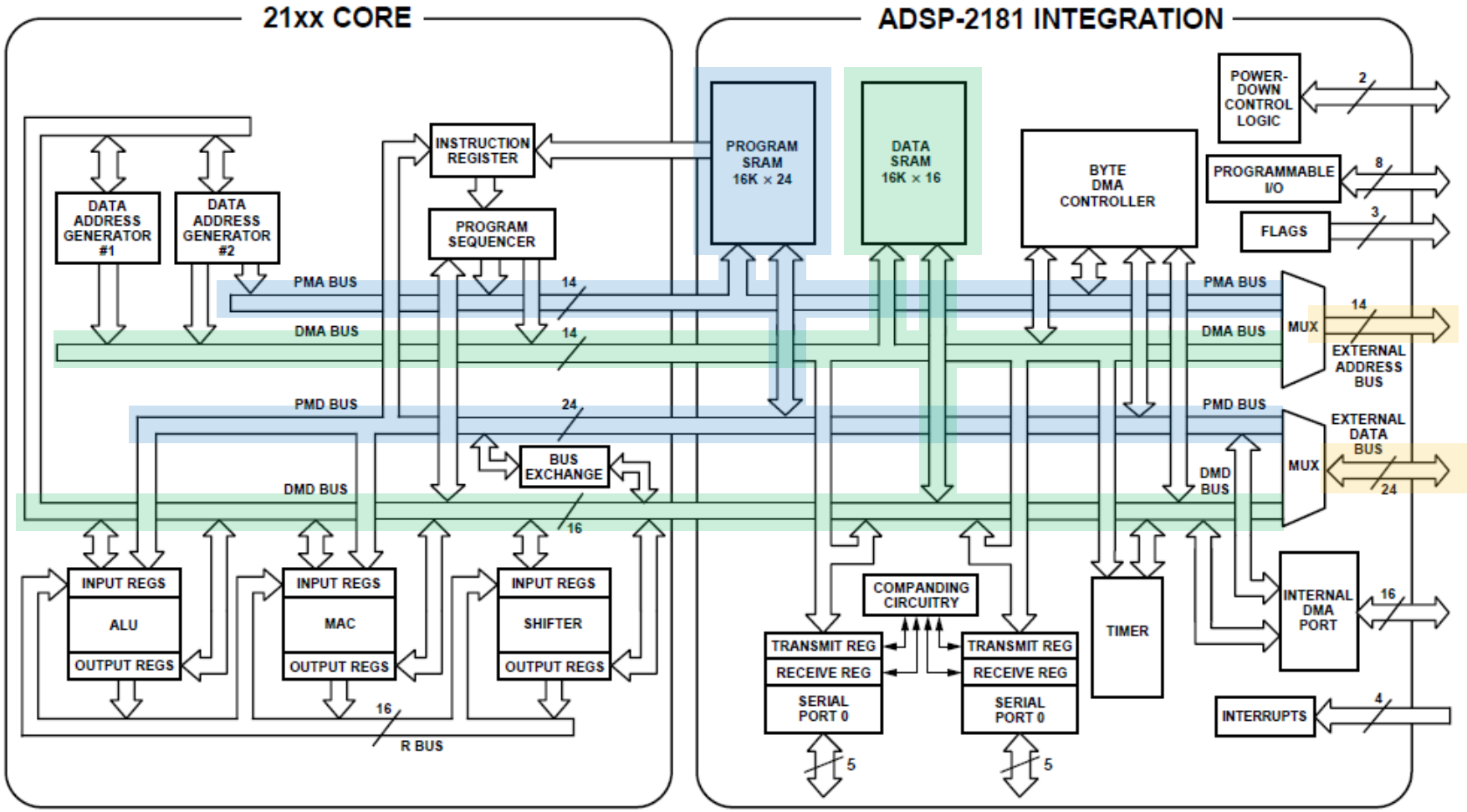

Predpomnilnik (Cache)

V povprečju pospeši dostop do delovnega pomnilnika.

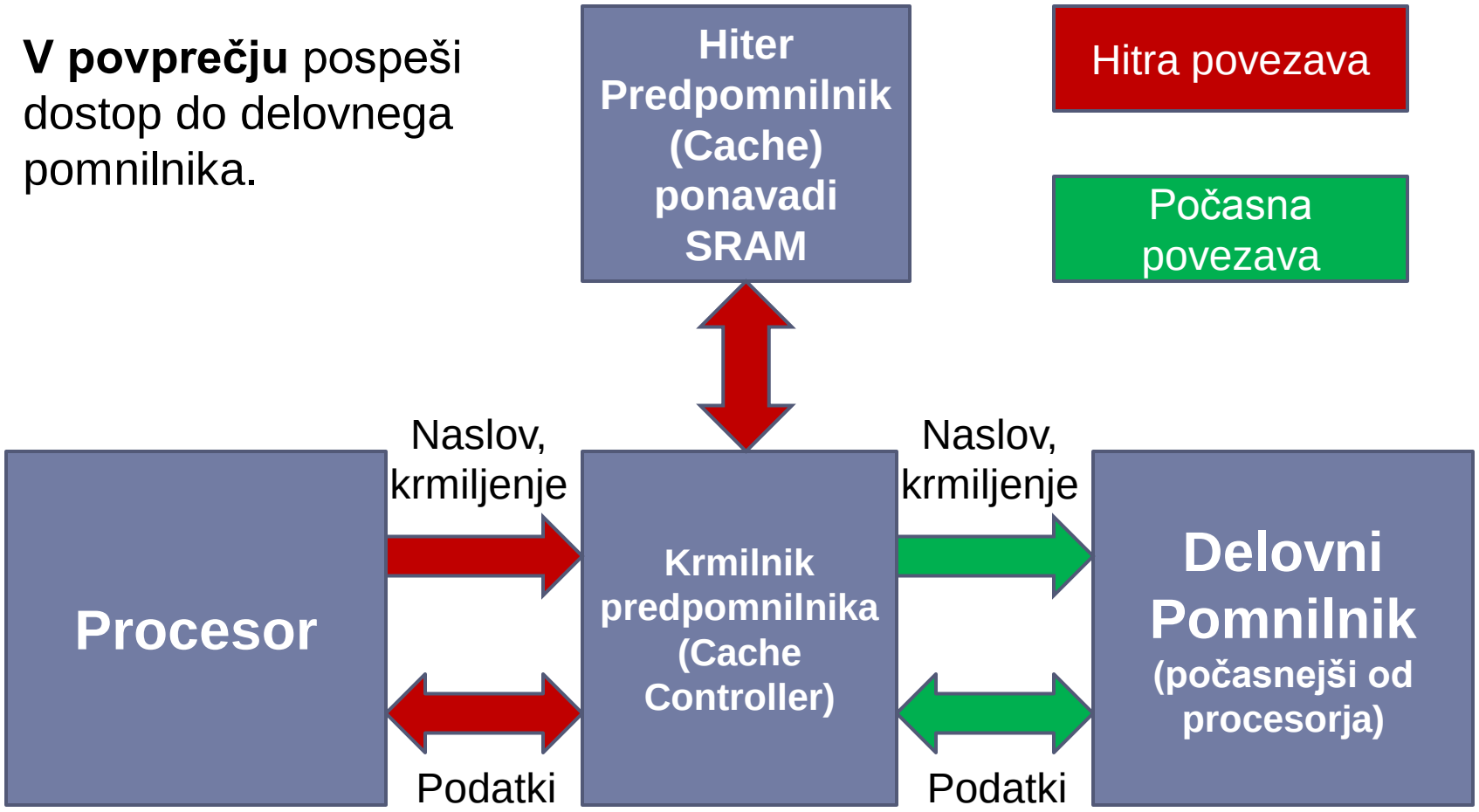

Podatki v predpomnilniku

- Podatek v predpomnilniku (**cache line**) je običajno dolg (8-512 bytov)
- Vsak podatek je označen z oznako (**tag**) – oznaka je del naslova (najvišji biti) izvirnega podatka v delovnem pomnilniku
- Ko procesor dostopa do pomnilnika, krmilnik predpomnilnika preveri, če je zahtevani podatek na voljo v predpomnilniku
- Če je podatek na voljo v predpomnilniku (**cache hit**) procesor dobi podatek iz predpomnilnika (kar se zgodi zelo hitro - s hitrostjo jedra procesorja)
- Če ga ni (**cache miss**), krmilnik prebere podatek iz delovnega pomnilnika (hitrost delovnega pomnilnika + morebitne zakasnitev prenosa, npr. pri SDRAM)
- Ob branju podatka iz delovnega pomnilnika ga krmilnik zapiše tudi v predpomnilnik. Pri tem nek starejši podatek izpade iz predpomnilnika. Pravila za nadomeščanje starih podatkov - **replacement policy**.
- Ko procesor želi pisati v pomnilnik, krmilnik posodobi podatek v predpomnilniku in ga uvrsti v **čakalno vrsto za zapis v delovni pomnilnik**.
- Vsake toliko časa krmilnik prepiše podatke iz predpomnilnika v delovni pomnilnik. Pravila za zapis v delovni pomnilnik – **write policy**.

Učinkovitost predpomnilnika

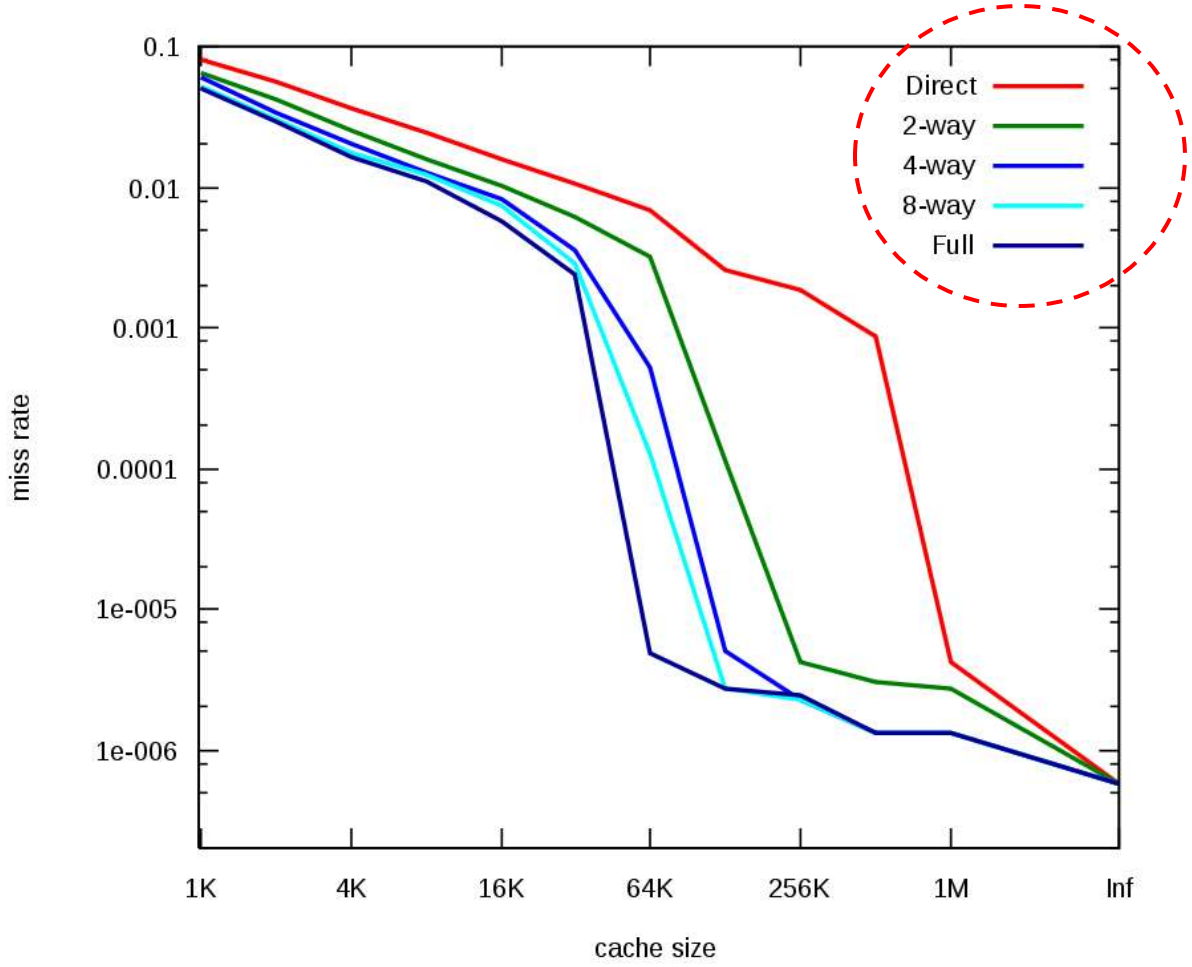

Načini povezovanja vnosov v predpomnilniku z naslovi v delovnem pomnilniku

Cache performance of SPEC CPU2000, http://www.cs.wisc.edu/multifacet/misc/spec2000cache-data/ (2010-05-02)

Povprečen dostopni čas

- Dostopni čas do RAMa = t_R
- Dostopni čas do predpomnilnika = t_C
- Delež dostopov, ko podatka ni v predpomnilniku (miss rate) = M

$$t = t_C + t_R \times M$$

- Primer:
  dostopni čas do RAMa: 80ns
  dostopni čas do predpomnilnika: 5ns
  miss rate: 0.01

  povprečen dostopni čas: 5ns + 80ns x 0.01 = 5.8ns

- Velika izboljšava v primerjavi s procesorjem, ki nima predpomnilnika (80ns dostopni čas).

Spremenjena Harvardska arhitektura

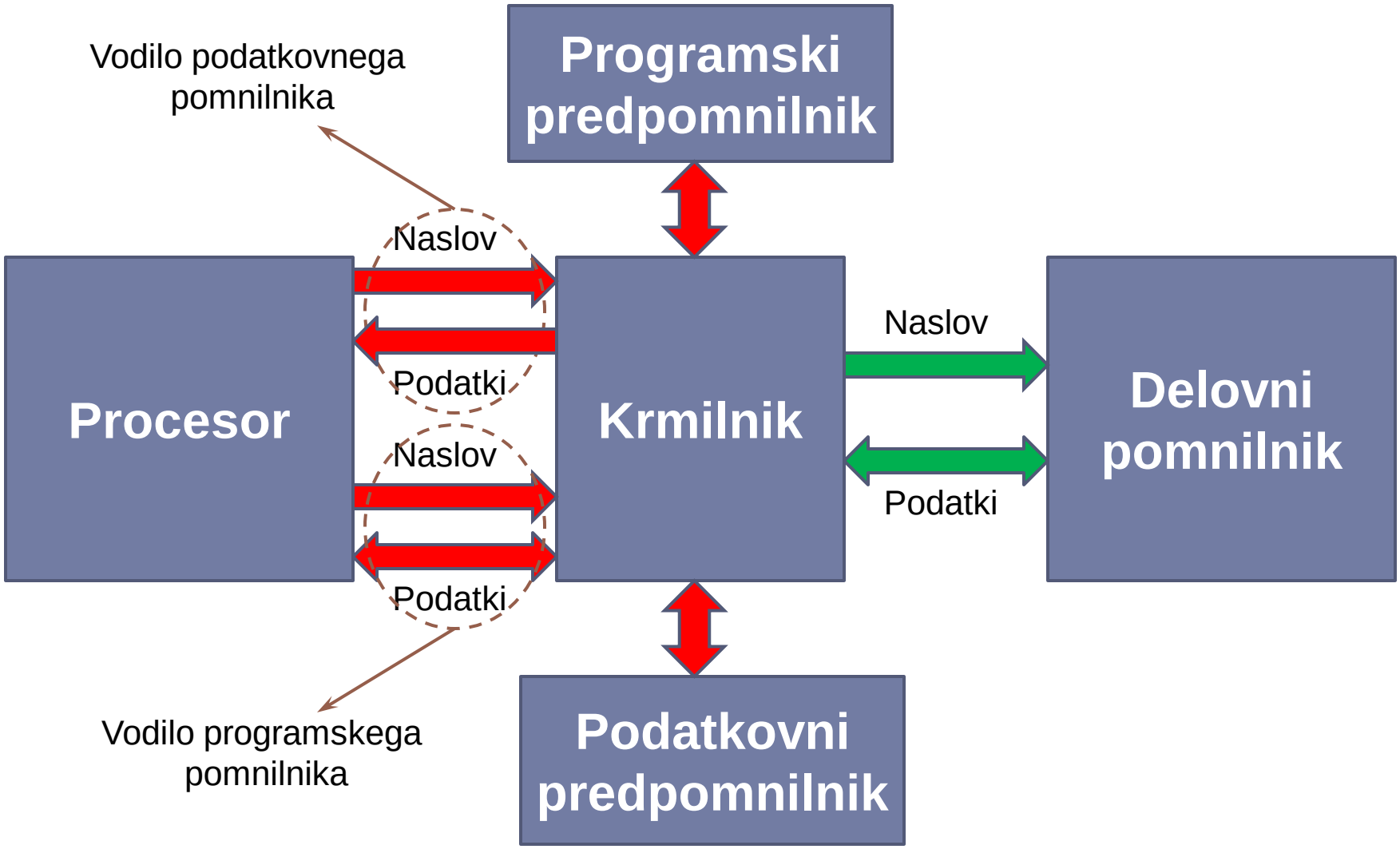

Spremenjena Harvardska arhitektura

- En sam naslovni prostor, dva predpomnilnika
- Na strani procesorja imamo Harvardsko arhitekturo
- Programer vidi samo en naslovni prostor
- Omogoča pisanje v “programski pomnilnik”, ki je potrebno za delovanje **just-in-time (JIT)** prevajalnikov (npr. Java Virtual Machine, Microsoft .NET)
- Omogoča rabo vsebine “programskega pomnilnika” v računskih operacijah (npr. konstante imamo lahko shranjene v programskem pomnilniku)
- Če spreminjamo program v pomnilniku, gre pisanje preko podatkovnega predpomnilnika, programski predpomnilnik pa ne ve, da se je program spremenil (vsebina je zastarela) **Cache Coherence Problem**

Predpomnilnik v sodobnih mikroprocesorjih

- Ponavadi je predpomnilnik s krmilnikom že vgrajen v procesor
- Več nivojev predpomnilnika
- Primer:
  Intel Core i7-975, 3.33GHZ
  4 jedra (procesorji) v enem i7-975
  L1: 32kiB+32KiB ... prvi nivo (na vsako jedro, 32KiB podatki, 32KiB program)
  L2: 256KiB ... drugi nivo (na vsako jedro)
  L3: 8MiB ... predpomnilnik tretjega nivoja (skupen vsem jedrom)
- Kako je s tem pri LPC2138 (š-ARM)
  FLASH pomnilnik je počasnejši od jedra
  Primitiven predpomnilnik – MAM (Memory Acceleration Module)
  128 bitov (štirje ukazi naprej), 128 bitov (štirje ukazi nazaj)
  128 bitov (štirje 32-bitni podatki)
  = skupaj 3x128 bitov